

Claudia S. Popescu

Cu privire la durata de funcționare a podului de la Sucidava

On the duration of the Sucidava bridge

***Abstract:** Some researchers have hypothesized that the bridge at Sucidava, built by Emperor Constantine the Great in 328 AD, ceased to exist before 367 AD, when Emperor Valens led a campaign against the Goths at the Lower Danube and could not cross the river. We consider that this hypothesis should be treated with caution, since Sucidava is not placed inside the conflict area.*

***Cuvinte-cheie:** Dunărea, Sucidava, artă inginerescă, Dacia Romană, goți*

***Keywords:** Danube, Sucidava, engineering, Roman Dacia, Goths*

Într-o intervenție formulată acum un deceniu – intitulată ”Noi date în legătură cu podul lui Constantin cel Mare de la Sucidava”¹ – cercetătorii Petre Gherghe și Lucian Amon au emis, într-un context în sine pertinent și util, prezumția că edificiul de artă inginerescă ridicat în anul 328, prin care împăratul Constantin a reconectat malul dacic al Dunării de cel imperial, și-ar fi încetat funcționarea cu un oarecare răstimp înainte de expediția împăratului Valens împotriva goților, din primăvara anului 367. În esență, cei doi autori aduc în atenție argumentul – pe care îl găsim demn de luat în seamă, deși are o putere de relevanță restrânsă – că, la aproape patru decenii de la inaugurarea podului dintre Oescus și Sucidava, trupele împăratului de Constantinopol nu au la îndemână altă posibilitate de a traversa Dunărea decât pe un pod de vase. Semnalăm faptul că autorii citați procedează cu maximă acuratețe metodologică, introducându-și prezumția (care, oricum, este marginală în raport cu fondul problematic al articolului în cauză) prin formula relativizatoare *se pare că*. Redăm citatul exact: ”Perioada de funcționare a podului de la Sucidava *pare destul de scurtă* (subl. ns.), de maxim patru decenii, deoarece, cu ocazia expedițiilor întreprinse împotriva goților, conform relatărilor lui Ammianus Marcellinus (*Rerum gestarum libri*, XXXI, XXVII, 5) și Zosimos (*Historia nea*, IV, 10), împăratul Valens va traversa Dunărea

1. Gherghe-Amon 2007

pe poduri de vase”²². Vom examina în cele de mai jos argumentul propus.

Cea dintâi observație pe care o avem de formulat este că între locația podului de la Sucidava și zona de acțiune a armatei expediționare conduse de împăratul Valens în luna mai a anului 367 există o distanță deloc neglijabilă: peste 210 kilometri în termeni actuali (măsurând de la Oescus la Transmarisca, locul în care geniștii imperiali au amenajat în cele din urmă podul de vase), respectiv, circa 150 de mile în termenii epocii, ceea ce se traduce, în logistica deplasării trupelor, printr-o prelungire a duratei intervenției de cel puțin două zile. Aparent neimpresionantă, această durată își are importanța sa în condiții reale de front, când evitarea atacurilor-surpriză este esențială; dar vom recunoaște că, privită exclusiv prin prisma prelungirii duratei de acțiune, această observație este încă și mai puțin relevantă decât argumentul analizat. Locația are însă, în chestiunea de față, o importanță mult mai însemnată, ținând de faptul că, în funcție de zona de acțiune aleasă, autoritatea imperială avea a se contrapune unor actori politico-militari distincți. Campania din anul 367, ca și celelalte operațiuni edictate sau coordonate direct de împărat la Dunărea de Jos în perioada 366-369, este explicit îndreptată împotriva goșilor – a acelor goți a căror stăpânire politică se suprapune regiunilor nord-dunărene ale vechiului regat getic – a căror autoritate nu se extinde la vest de bazinele Buzău-Ialomița, orice intervenție directă împotriva lor putându-se efectua doar pe tronsonul de fluviu din aval de Sexaginta Prista (actualul oraș Rusciuk/Ruse), în vreme ce în amonte de acest reper portuar, încă și mai evident în sectorul Oescus-Sucidava, orice intervenție imperială implică interacțiunea cu o altă vecinătate: cea a limiganților picensi.

Întrucât invocarea acestora din urmă poate părea surprinzătoare pentru unii, vom detalia. Cu doar un deceniu înaintea campaniei antigotice a împăratului Valens, mai precis în anii 358-359, predecesorul acestuia pe tronul imperial de la Constantinopol, Constantius al II-lea, comandă și, în cele din urmă, conduce personal o intervenție împotriva sarmaților, quazilor și limiganților amicensi, înfrângându-i succesiv până în 22 mai. Intervenția imperială (care, precizăm, se petrece în sectorul Dunării Mijlocii) nu-i afectează și pe

2. Gherghe-Amon 2007, pg. 360-361

limiganții picensi, vecinii răsăriteni ai amicensilor și o vreme aliați ai acestora (respectiv, în întâmplările din anii 332-336), întrucât aceștia abandonează angajamentele pe care Imperiul le consideră ostile și acceptă, prin negocieri, suzeranitatea imperială încă de la începutul campaniei coordonate de Constantius al II-lea³. Nimic nu îngăduie punerea la îndoială a faptului că, la nici nouă ani de la (re)dobândirea acestei protecții imperiale, picensii – care nu sunt altceva decât daco-romanii continuatori postarelieni ai provinciei traiane Dacia⁴ – nu s-ar mai fi aflat pe teritoriile Daciei nord-dunărene ori, ca element de identificare suplimentară, că n-ar mai fi deținut statutul de foederati (de limiganți, în termeni juridici ai epocii⁵) ai suprastatului cu capitala la Constantinopol.

În plus, nu putem face abstracție de contextul în care se derula politica – deopotrivă internă și externă – a Imperiului Roman din acel moment, context care limita drastic opțiunea autorității imperiale centrale de a deschide noi fronturi de confruntare; or, un eventual litigiu cu limiganții picensi, care se puseseră deja, din nou, sub autoritatea completă a Constantinopolului, ar fi fost cu totul lipsit de miză. În acest context se înscrie, de altfel, și confruntarea dintre împăratul Valens (amintim, adept al arianismului), care s-a deplasat personal la Tomis în acest scop, și episcopul ortodox Bretanion, vădit exponent al unei partide politico-religioase radical opuse opțiunilor din acel moment ale centrului imperial⁶. Opinăm că episodul Bretanion, respectiv, posibilitatea ca acesta să inițieze o răzvrătire a grupărilor ortodoxe din provinciile dunărene, a contat mult mai mult în decizia lui Valens de a nu traversa Dunărea împotriva goșilor decât inundațiile care au umflat apele fluviului⁷. Suntem întăriți în opinia noastră și de disponibilitatea împăratului de a încheia tocmai atunci, cu goșii cu care se confruntase neîntrerupt vreme de trei ani, un tratat de pace⁸ care pare să fi pus pe prim plan, alături de problemele de securitate a frontierei, și atragerea foștilor inamici la orientarea ariană⁹.

Așadar, ipoteza că podul de la Sucidava n-ar mai fi existat în momentul în care Valens ar fi încercat să traverseze Dunărea – o ipoteză, subliniem din nou, meritorie în sine – are același grad de probabilitate ca și contrariul ei. Iată, în continuare, câteva argumente care ne fac să luăm în calcul, tot ca ipoteză de lucru, posibilitatea ca acest monument de artă inginerească să-și fi continuat existența cel puțin încă două generații după momentul 369. Cel dintâi dintre acestea îl are ca subiect tot pe Valens, care, în 19 iunie 369, îi ordonase comandantului provinciei Dacia Ripensis să refacă fortificațiile afectate de atacurile anterioare și să construiască altele noi¹⁰. Deși, formal, măsura nu vizează și podul propriu-zis, cel puțin în sensul că nu există nici o aluzie la acesta, avem

3. Ammianus XVI, 10,20, XVII, 12, 1-5.

4. Nistorescu 2015. Remarcăm în acest articol în mod deosebit sublinierea faptului că Ammianus Marcellinus aduce în atenție trei grupări de limiganți (picensii, amicensii și ”sarmați liberi”, care dobândesc doar efemer acest statut), fiecare având o identitate colectivă distinctă și un comportament diferit în cursul evenimentelor.

5. Nistorescu 2014

6. Popescu 2010, pg. 563, 595-596

7. Wolfram-Dunlap 1990, pg. 67

8. Curran 2008, pg. 94-95, Wolfram-Dunlap 1990, pg. 68

9. O atare sugestie derivă ferm din episodul martirizării lui Sava Gotul, personaj care este nemijlocit legat de gruparea ortodoxă de la Tomis (după cum o dovedește implicarea guvernatorului Iunius Soranus). Vezi și Heather 2008, pg. 494, Popescu 2010, pg. 596-597

10. Wolfram-Dunlap 1990, pg. 65

a lua în considerare faptul că provinciile Dacia Ripensis și Moesia Secunda înglobau și teritoriile din lunca nordică a fluviului, până la limesul cunoscut drept ”brazda lui Novac”, zonă în care funcționau mai multe avanposturi fortificate ale sistemului de securizare a frontierei dunărene. Trei decenii mai târziu, chiar în avanpostul de la Sucidava este menționată, prin celebrul document administrativ *Notitia Dignitatum*, unitatea *Cuneus equitum stablesianorum*, pusă în subordinea ducelui de Moesia Secunda, în vreme ce în subordinea colegului acestuia din Dacia Ripensis apare menționată demnitatea *Praefectus legionis quintae Macedonicae – Sucidava*. Fără a fi, recunoaștem, un argument decisiv, aceste mențiuni sunt de natură să întărească prezumția că accesul la un avanpost atât de însemnat de pe malul nordic al fluviului continua să fie asigurat, la cumpăna dintre secolele IV și V, de podul construit (tocmai ca semn al importanței strategice a Sucidavei) de recuceritorul Constantin cel Mare. Iar dacă o astfel de ipoteză se verifică, pentru dispariția podului în cauză poate fi luată în considerare o împrejurare mult mai verosimilă: războiul hunic din anii 441-447, cu precădere în campania din primăvara anului 447, când militarii lui Atila recurg la o politică de distrugeri sistematice, chiar în zona Daciei Ripensis – bătălia în care își pierde viața comandantul trupelor imperiale din Moesia, Arnegisclus, și care motivează distrugerea capitalei provinciale Ratiaria și a flotei fluviale imperiale de pe acest sector al Dunării¹¹, având loc, se știe, chiar la Oescus, vizavi de Sucidava.

Ne aflăm deocamdată, subliniem, doar pe teritoriul ipotezelor. Intervenția de față și-a propus doar să pună în evidență faptul că problema dispariției podului edificat de Constantin cel Mare în anul 328, ca marcă a recuceririi teritoriilor nord-dunărene, este departe de a fi tranșată.

Bibliografie selectivă:

Ammianus

Ammianus Marcellinus, ”Istorie romană”, Popescu, David (ed.), Ed. Științifică și Enciclopedică, București 1982

Curran 2008

Curran, John, ”From Jovian to Theodosius”, în Cameron, Averil, Garnsey, Peter (ed.), *The Cambridge Ancient History*, vol. XIII ”The Late Empire A.D. 337-425”, Ed. Cambridge University Press, Cambridge, pg. 78-110

Gherghe-Amon 2007

Gherghe, Petre, Amon, Lucian, ”Noi date cu privire la podul lui Constantin cel Mare de la Sucidava”, în ”Pontica” nr. 40/2007, Ed. Muzeul de Istorie Națională și Arheologie, Constanța, pg. 359-369

Heather 2008

Heather, Peter, ”Gots and Huns, c. 320-425”, în Cameron, Averil, Garnsey, Peter (ed.), *The Cambridge Ancient History*, vol. XIII ”The Late Empire A.D. 337-425”, Ed. Cambridge University Press, Cambridge, pg. 487-515

Lee 2008

Lee, Lee, A.D., ”The eastern empire: Theodosius to Anastasius”, în Cameron, Averil, Ward-Perkins, Bryan, Whitby, Michael (ed.), *The Cambridge Ancient History*, vol. XIV ”Late Antiquity: Empire and Successors A.D. 425-600”, Ed. Cambridge University Press, Cambridge, pg. 33-62

11. Stanciu 2010, pg. 826, Lee 2008, pg. 41, Maenchen-Helfen 1973, pg. 119-120

Maenchen-Helfen 1973

Maenchen-Helfen, Otto, *The World of the Huns: Studies in their History and Culture*, Ed. University of California Press, Oakland

Nistorescu 2014

Nistorescu, Laurențiu, "Raporturile dintre populațiile de frontieră și instituțiile Imperiului Roman. Cazul limiganților", în "Quaestiones Romanicae" nr. II/2, pg. 839-847, Ed. Universitatea de Vest Timișoara & Universitatea Szeged, ed. Jate Press Szeged

Nistorescu 2015

Nistorescu, Laurențiu, "Contribuții la identificarea etno-politică a limiganților lui Ammianus Marcellinus", în "Acta Centri Lucusiensis" nr. 3A/2015, ed. CSDR Lucus, Timișoara, pg. 14-31

Popescu 2010

Popescu, Emilian, "Organizarea Bisericii în secolele IV-VI", în Protase, Dumitru, Suceveanu, Alexandru (ed.), *Istoria Românilor*, vol. II "Daco-romani, romanici, alogeni", ediția a II-a, Ed. Enciclopedică, București, pg. 561-631

Stanciu 2010

Stanciu, Ioan, *Hunii*, în Protase, Dumitru, Suceveanu, Alexandru (ed.), "Istoria Românilor", vol. II "Daco-romani, romanici, alogeni", ediția a II-a, Ed. Enciclopedică, București, pg. 817-834

Wolfram-Dunlap 1990

Wolfram, Herwig, Dunlap, Thomas J., "History of the Goths", Ed. University of California Press, Oakland